

B&W-nota

zaaknummer : 133583
 blad : 1 / 8
 datum nota : 28-03-2017

programma : 6: Kunst en Cultuur en Erfgoed
 werkdoel : 934 / Adviseren en beleid ontwikkelen inzake cultuurhistorie

onderwerp : Gemeentelijk beschermd dorpsgezicht kern Winterswijk

advies:

1. Het voornemen uit te spreken om de kern van Winterswijk aan te wijzen als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht.
2. Eigenaren in het plangebied in kennis te stellen van het voornemen.

	Secr./Dir Oortgiesen		Weth. Gommers	Weth. Saris	Weth. Te Gronde	Weth. Aalderink
akkoord						
bespreken	X					

besluit : Het besluit staat op pagina 3

behandeld door: mevr. J. Ras team: Mens en Omgeving collegiaal overleg gepleegd met: mevr. D. Steenbruggen, mevr. S. Tollkamp, K. Meinderts. team: Communicatie, Ruimtelijke Ontwikkeling, Mens en Omgeving manager: mevr. D. Kerkdijk	openbaarheid: ☐ niet openbaar ☒ openbaar (met uitgestelde publicatie) ☐ openbaar (directe publicatie) kritische termijn voor besluitvorming: nee
financiële consequenties: ja, gedekt in de begroting	portefeuillehouder: ing. H.J.G. Gommers
is / wordt opgenomen op de termijnagenda? niet op termijnagenda	naar raadscommissie: ☐ Nee ☒ Ja, ter informatie / voor overleg met college ☐ Ja, ter voorbereiding behandeling c.q. besluitvorming raad
aanvrager is op grond van artikel 4:7 van de Algemene wet bestuursrecht geïnformeerd over het (gedeeltelijk) negatieve advies: n.v.t.	naar gemeenteraad: ☒ nee ☐ ja
de geadresseerde en evt. andere belanghebbenden die naar verwachting bedenkingen hebben tegen het advies zijn op grond van artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht gehoord: ja	communicatie via: ☒ persbericht ☒ anders, nl via brief met daarbij het ontwerpbesluit, informatiefolder, toelichting plangebied. Verder een persbericht en aanvullende informatie op de gemeentelijke website. ☐ n.v.t.

---

bijlagen:

1. ontwerpbesluit aanwijzing gemeentelijk beschermd dorpsgezicht kern Winterswijk
  2. brief kennisgeving eigenaren van voornemen
  3. toelichting bij besluit tot aanwijzing als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht
  4. informatie brochure
  5. persbericht
-

besluit

blad : 3 / 8

datum nota : 28-03-2017

---

onderwerp: Gemeentelijk beschermd dorpsgezicht kern Winterswijk

---

behandeld door: mevr. J. Ras

---

datum besluit door college B&W: 11 april 2017

besluit:

1. Het voornemen uitgesproken om de kern van Winterswijk aan te wijzen als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht.
2. Eigenaren in het plangebied in kennis stellen van het voornemen.

---

overwegingen college indien besluit afwijkend is van het ambtelijk advies:

---

paraaf secretaris:

B&W-nota

blad : 4 / 8

datum nota : 28-03-2017

---

inleiding:

In oktober 2016 heeft de gemeenteraad de erfgoednota 2017-2020 'Wi-j doet 't samen' vastgesteld. Deze nota is opgesteld door de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk. Onderdeel van deze nota is het aanwijzen van beschermd Stads- en dorpsgezicht(en). In Winterswijk gaat het om het (Mondriaan)zicht op de Scholtenbrug en de historische kern. Met het vaststellen van de uitvoeringsagenda van de beleidsnota, kan het proces voor het aanwijzen van dit gebied als beschermd dorpsgezicht in gang gezet worden. Eerste stap in dit proces is kenbaar maken van het voornemen met daarbij het ontwerpbesluit.

Doel aanwijzing

Doel van de aanwijzing is het behoud en het versterken van de beeldkwaliteit en cultuurhistorische waarde van de dorpskern van Winterswijk. Het is een kans om de kwaliteiten die er zijn te versterken en plekken waar de kwaliteit in het verleden achteruit is gegaan, op te pakken en te verfraaien. Kortgezegd: wat mooi is blijft mooi, wat minder mooi is wordt mooier.

Beoogd effect: De cultuurhistorische waarden van de oude dorpskern van Winterswijk en het (Mondriaan)zicht op de Scholtenbrug beter te beschermen met een status als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht.

Omdat het met aanwijzen van een beschermd stad- of dorpsgezicht gaat om de ruimtelijke structuur en beeldkwaliteit van het gebied als geheel, gaat het dus niet over individuele panden en ook niet over het aanwijzen van diverse gebouwen of andere objecten als monument, daarvoor geldt een andere procedure en die ligt nu niet voor. Dit strookt met de formele definitie van een beschermd stads- of dorpsgezicht:

Groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden' (bron Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Er is ook geen sprake van het onder een stolp willen plaatsen van het gebied. De meerwaarde van het aanwijzen van een beschermd stads- of dorpsgezicht bestaat daarin dat de overheid de kwaliteiten van een gebied erkent en voor de lange termijn vast wil leggen dat zij er alles aan wil doen om de aangetroffen waarden en kwaliteiten te behouden. Ontwikkeling van het gebied blijft echter mogelijk.

---

advies:

1. Het voornemen uit te spreken om de kern van Winterswijk aan te wijzen als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht.
  2. Eigenaren in het plangebied in kennis te stellen van het voornemen.
-

argumenten/onderbouwing:

Ad 1.

Rapport Monumenten Advies Bureau

Uit de rapportage 'Toelichting bij het besluit tot aanwijzing als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht Gemeente Winterswijk' die februari 2017 is opgesteld door Monumenten Advies Bureau blijkt dat de redenen voor aanwijzing van het gebied te vinden zijn in de volgende aanwezige waarden:

(begin citaat)

- Cultuurhistorische waarden

Compacte historische dorpskern, die in de huidige gedaante het resultaat is van een eeuwenlang proces van dorpsvorming en geleidelijke transformatie. De complexe historische gelaagdheid is nog uitstekend afleesbaar. Zelfs de periode van de dorpsvorming op een zandrug langs het beekdal van de Whemerbeek, te midden van de essen, is beleefbaar in het noordelijke deel van het beschermd dorpsgezicht. De eeuwenoude functie van Winterswijk als lokaal en regionaal centrum is herkenbaar aan de ligging van het marktplein in het hart van de dorpskern (handelsfunctie) en de daarop staande middeleeuwse dorpskerk (religieuze functie). Naast deze kenmerken heeft Winterswijk ook door de verschijningsvorm van de historische dorpsbebouwing, winkel-, handels- en horecapanden en enkele bijzondere gebouwen een kleinstedelijk karakter.

- Historisch-ruimtelijke of stedenbouwkundige waarde

De historisch-ruimtelijke ontwikkeling van de historische dorpskern is te volgen in het stratenpatroon, dat in verschillende tijdslagen tot stand is gekomen, de bewaard gebleven verkavelingsstructuren, elementen als stegen, gangen en osendrops, (trapsgewijs verspringende zaagtand-) rooilijnen en de grote variatie aan bebouwing. Het stedenbouwkundig patroon wordt gekenmerkt door aaneengesloten bebouwing aan de Markt en langs de historische bebouwingslinten. Dit patroon is ontstaan vanuit een stedenbouwkundige praktijk, waarbij bebouwing op het voorste gedeelte van smalle en diepe kavels werd gesitueerd. Zelfstandig secundaire straatjes als de Bossesteeg en Nieuwstraat zijn van stedenbouwkundige waarde, als bijzondere uitdrukking van de geleidelijke groei van het dorp, die naast een verdichting van de bebouwing langs de hoofdstraten plaatsvond door toevoeging van nieuwe bebouwing langs achterstraten. De stedenbouwkundige waarde ligt niet alleen in de aanwezigheid van afzonderlijke structuren, elementen en objecten, maar ook in de onderlinge samenhang ervan.

- Situationele waarde

De ligging van de nederzetting op een zandrug naast het beekdal van de Whemerbeek is in belangrijke mate bepalend geweest voor de ruimtelijke ontwikkeling van de historische dorpskern van Winterswijk. De dorpskern is van bijzondere betekenis wegens de wijze van inrichting en verkaveling, die het resultaat zijn van een sterke onderlinge samenhang tussen de historisch-landschappelijke en historisch-stedenbouwkundige ontwikkeling van dit gebied. Daarnaast is sprake van een hoogwaardige kwaliteit van de bebouwing in relatie tot de historisch-ruimtelijke context en in relatie tot de daarbij behorende groenvoorzieningen, wegen, wateren en bodemgesteldheid.

- Gaafheid of herkenbaarheid

De historisch-ruimtelijke structuur van de dorpskern is in relatief gave staat. Door de bebouwing, open ruimte en pleinen, het stratenpatroon, verkavelingsstructuren, elementen als stegen, gangen en osendrops, en (verspringende voorgevel-) rooilijnen is nog duidelijk herkenbaar dat het dorpskern zich vanaf de middeleeuwen tot het einde van de negentiende eeuw heeft ontwikkeld van een agrarische nederzetting tot een winkel- en voorzieningencentrum met een kleinstedelijk karakter. In de dorpskern bevinden zich diverse panden met een architectuurhistorische en/of bouwhistorische waarde. De historische dorpskern is bovendien van bijzonder belang vanwege de gaafheid van de structurele en visuele relatie tussen het ensemble van de Scholtenbrug en de oude begraafplaats enerzijds en de noordelijke dorpsrand anderzijds.

- Zeldzaamheid

Vanwege de gaafheid van de ruimtelijke structuur en inrichting is sprake van een hoge zeldzaamheidswaarde. Deze waarde wordt versterkt door de karakteristieke en gave verschijningsvorm van de bebouwing, alsmede door de aanwezigheid van een groen parkgebied in het beekdal van de Whemerbeek, direct grenzend aan de noordelijke rand van de historische dorpskern. Het bewaard gebleven dorpsilhouet is uniek. Het voorkomen van traspgewijs verspringende zaagtandrooilijnen is een verschijnsel dat typisch is voor verschillende kleine steden en dorpen in de Achterhoek en Twente, zoals Groenlo, Lochem, Bredevoort en Delden. Door de regionale concentratie van dit fenomeen is sprake van relatieve zeldzaamheidswaarde.

(einde citaat)

De aanwijzing van het beschermd dorpsgezicht is een politieke opdracht.

Coalitieprogramma: 'Een passende herbestemming voor leegstaande gemeentelijke en particuliere panden met cultuurhistorische waarde.' Verder is het doel: het stimuleren van het bewustzijn van het belang van cultuurhistorie onder de inwoners en bedrijven. Deze elementen: *zuinig zijn op, herbestemmen en bewustwording* zijn thema's die in het nieuwe erfgoedbeleid zijn opgenomen.

Erfgoednota: Afgelopen oktober heeft de raad de erfgoednota 'Wi-j doet 't samen' vastgesteld. In de daarbij behorende uitvoeringsagenda van 2017 is opgenomen het beschermde dorpsgezicht aan te wijzen.

Met het aanwijzen van de oude dorpskern van Winterswijk als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht kunnen de waarden binnen dit gebied beter worden beschermd.

De aanwijzing van het gebied als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht zorgt ervoor dat de gemeente Winterswijk de aanwezige cultuurhistorische kwaliteiten binnen het gebied niet alleen voor de korte, maar ook voor de lange termijn veilig kan stellen. Potentieel versturende bouwprojecten, slecht passende herinrichtingen van straten of te forse ingrepen in waardevol groen kunnen hiermee voorkomen worden. Met het benoemen en beschermen van de aanwezige cultuurhistorische kwaliteiten is de gemeente in staat om te zorgen voor de borging van een kwalitatief hoogwaardig woon- en leefklimaat. Winterswijk is mooi en blijft dat.

Het aanwijzen van het beschermd dorpsgezicht is een kans.

Een beschermd stads- of dorpsgezicht betekent het erkennen van de kwaliteit van een gebied en de aanwijzing fungeert in de praktijk vaak als een landelijk erkend kwaliteitslabel. Aanwijzing van de kern van de dorpskern van Winterswijk tot gemeentelijk beschermd dorpsgezicht zal initiatiefnemers uitdagen om de lat hoog te leggen en de kwaliteit van het gebied te versterken.

De aanwijzing van het gebied als beschermd dorpsgezicht zorgt niet voor een toename van regels.

Het aanwijzen van het dorpsgezicht Winterswijk is een eerste vereiste om de daar aanwezige cultuurhistorische waarden beter te kunnen beschermen. Het aangewezen dorpsgezicht zelf is echter geen toetsingskader. Het fungeert als ruggengraat voor het kunnen regelen van de bescherming in het bestemmingsplan en ondersteunt bestaande wet- en regelgeving. De feitelijke bescherming is geregeld middels de Erfgoedverordening, het welstandsbeleid en het bestemmingsplan. Voor Winterswijk Centrum start in 2017 de herziening van het bestemmingsplan en daarin zal rekening gehouden worden met de toekomstige status van beschermd dorpsgezicht. Van een toename van regels is dus geen sprake.

Er lijken voldoende andere mogelijkheden te zijn om aanwezige waarden te kunnen beschermen, daar is geen aanwijzing voor nodig.

De wetgever heeft in 2012 de mogelijkheden verruimd om via bestemmingsplannen cultuurhistorische waarden te beschermen, maar die moeten elke tien jaar herzien worden.

Aanwijzing van een gebied als beschermd stads- of dorpsgezicht is bestendiger en is voor de lange termijn een uitgangspunt om beschermende bestemmingsplannen op te stellen. Dit is bovendien als verplichting geregeld in de Erfgoedverordening. Het aanwijzen kan daarnaast worden gezien als erkenning van de schoonheid en de cultuurhistorische kwaliteiten van de dorpskern van Winterswijk.

Het aanwijzen van het gebied als beschermd dorpsgezicht levert beperkingen op voor hen die binnen dat gebied wonen of daar huizen hebben.

De essentie van de aanwijzing van het dorpsgezicht Winterswijk is het willen behouden van de (cultuurhistorische) kwaliteit van de leefomgeving. Het gaat dan vooral om het dorpsbeeld van de oude kern, dat bestaat uit een combinatie van het stratenpatroon, de verhouding tussen de gebouwen, de straatbreedte en tuinen, ruimtebepalende groenstructuren en een algemeen hoge architectonische en/of cultuurhistorische kwaliteit van de aanwezige bebouwing en natuurlijk het zicht van Mondriaan wat nog steeds aanwezig is. Met andere woorden: de mooie oude dorpskern van Winterswijk blijft als het aan de gemeente Winterswijk ligt onaangetast. Voor de individuele huizenbezitter zal de aanwijzing daarom in de praktijk nauwelijks consequenties hebben.

De dorpskern lijkt met de aanwijzing op slot te gaan.

Bouwen en verbouwen blijft binnen het dorpsgezicht kern Winterswijk gewoon mogelijk, wel is het zo dat binnen het beschermd dorpsgezicht niet gesloopt mag worden zonder vergunning en bij bouw- en inrichtingswerkzaamheden (denk aan het wijzigen van gevels aan de straatzijde of het herinrichten van een straat) wordt scherper en integraal naar de kwaliteit van het ontwerp gekeken.

Bestemmingsplan

De beschermende werking van het dorpsgezicht wordt feitelijk geregeld in het bestemmingsplan. In 2017 start de procedure voor de herziening van het bestemmingsplan Centrum.

Gevolgen voor bewoners

Het aanwijzen van een gemeentelijk stads- of dorpsgezicht is niet zonder gevolgen voor gebruikers en eigenaren binnen het gebied. De beschrijving van de aanwezige cultuurhistorische waarden van het aangewezen beschermde dorpsgezicht fungeert namelijk als richtlijn voor initiatieven in het gebied. De overheid verplicht zich met de aanwijzing om zorgvuldig om te gaan met de inrichting van de openbare ruimte.

Voor eigenaren van panden betekent het dat bij voorgestelde wijzigingen aan hun pand, tuin of erf wordt gekeken naar de gevolgen van hun initiatief voor de waarde van het gebied als geheel. Dat betekent ook dat bij grote aanpassingen aan winkel, huis of erf kritisch wordt gekeken of geen versterking van het totaalbeeld optreedt en dat in sommige gevallen een gewenste aanpassing of vergroting niet of op een andere manier moet worden uitgevoerd. De waarden van het gebied staan beschreven in de rapportage over het gebied door Monumenten Adviesbureau Nijmegen (zie hierboven en de bijlagen).

Ad 2.

Zie onder 'betrokkenenparagraaf'.

---

betrokkenenparagraaf:

Eigenaren, bedrijven en bewoners in het plangebied zullen via een brief met daarbij het ontwerpbesluit, toelichting plangebied en informatiefolder over het voornemen worden geïnformeerd.

Er is gelegenheid om in een persoonlijk gesprek vragen te beantwoorden.

Verder zal het ontwerpbesluit vanaf 26 april gedurende 6 weken voor inspraak ter inzage gelegd worden.

---

advisering externe adviesorganen/belangenorganisaties:

De Adviescommissie Cultuurhistorie zal in de vergadering van 20 april 2017 het voornemen bespreken ter advisering aan het college van BenW. Dit advies zal samen met de behandeling van de ingebrachte zienswijzen meegenomen worden in de uiteindelijke besluitvorming over het beschermde dorpsgezicht.

---

scenario's (indien gewenst/mogelijk):

--

---

financiële paragraaf incl. financiële risico's:

Het voornemen tot aanwijzing betekent voor eigenaren van panden dat bij initiatieven tot wijzigingen van die panden door de gemeente meegekeken wordt naar de gevolgen hiervan. Dat betekent ook dat bij grote aanpassingen aan winkel, huis of erf kritisch wordt gekeken of geen versterking van het totaalbeeld optreedt en dat in sommige gevallen een gewenste aanpassing of vergroting niet of op een andere manier moet worden uitgevoerd.

Om eigenaren juist te stimuleren om de kwaliteiten van het gebied verder te vergroten willen we voorstellen om bij het definitief aanwijzen van het beschermd gezicht ook de mogelijkheid van subsidie te bieden voor eigenaren.

Het gaat dan om een subsidie voor kleine initiatieven in het beschermde gezicht.

Voor het terugbrengen of herstellen van onderdelen die de historische beleving van het beschermde dorpsgezicht vergroten. Onderdelen die deze beleving vergroten zijn onder andere oude stoepen, uithangborden, muurschilderingen en gevelindelingen. Voorstel is om in de subsidieregeling een subsidie te geven van 50% van de kosten met een maximum van € 2000,-.

De komende periode onderzoeken we of deze regeling uit de huidige middelen erfgoed (onderhoudssubsidie) kan of dat hier een budget voor aangevraagd moet worden bij de begroting van 2018. Dit zal bij de het definitieve besluit tot aanwijzing worden meegenomen.

---

overige risico's:

--

---

aspecten duurzaamheid:

--

---

vervolgprocedure en planning:

- Gelegenheid eigenaren tot stellen van vragen.
- 20 april zal het ontwerp besluit besproken worden in de vergadering van de Adviescommissie Cultuurhistorie.
- Ontwerp besluit zal vanaf 26 april 6 weken ter inzage liggen voor zienswijze.
- In de zomer de zienswijzen behandelen en definitief besluit opstellen welke in oktober in college zal worden behandeld.
- Na definitief besluit tot aanwijzing is er nog 6 weken mogelijkheid op beroep.
- Vervolgens wordt in het nieuwe bestemmingsplan voor het Centrum de aanwijzing ook opgenomen.

---

relatie met andere besluitvorming/andere projecten:

- Bestemmingsplan procedure Centrum

---

integriteitstoets:

--

---

overige opmerkingen:

--
